

Методичний підхід щодо комплексної оцінки господарської діяльності

Систематичний, послідовний підхід щодо комплексної оцінки господарської діяльності підприємства дає можливість обґрунтувати управлінські рішення, виявити резерви, здійснити прогнозування розвитку підприємства на перспективу.

комплексний економічний аналіз, ринкова економіка, виробничі ресурси, резерви, управлінські рішення, рентабельність, системний підхід, послідовність аналізу, виробнича діяльність

В умовах ринкової економіки підприємства самостійно планують обсяги виробництва. Аналіз для обґрунтування стратегії виробництва починають із загальної оцінки господарських результатів, виходячи з попиту на вироблену продукцію, роботи і послуги.

Випуск товарної продукції є одним з узагальнюючих показників, що характеризують господарську діяльність підприємства. Даний економічний показник та інші зумовлюють загальні результати. Це дає змогу раціонально проводити стратегічний аналіз, який дозволяє краще розібратись в основних причинах успіхів та недоліків, намітити заходи щодо поліпшення організації виробництва.

З метою виявлення причин відхилень загальних результатів діяльності від показників інших господарств одного виробничого напрямку або середніх комплексно вивчають показники рівня виробництва валової і товарної продукції, собівартості, загальні показники матеріально – грошових і трудових ресурсів, прибутку тощо. Але в центрі уваги повинне бути вивчення рівня виробництва валової продукції як головного економічного показника, що лежить в основі решти показників. При цьому в коло завдань аналізу входить всебічна оцінка видів продукції і їх співвідношення, рівня продуктивності окремих виробничих підрозділів, фінансові результати та фінансовий стан підприємства в цілому.

На основі такої оцінки визначають основні напрямки підвищення рівня інтенсивності за рахунок розширення виробництва окремих видів продукції і більш раціонального їх поєднання, поглиблення спеціалізації. Важливо також дати оцінку загальному рівню собівартості виробництва, виявити окремі види продукції з підвищеною собівартістю і з'ясувати причини цього.

Розгляд кожного з цих питань повинен завершуватись з'ясуванням важливих позитивних і негативних явищ у розвитку економіки господарства. Це становить основу економічного обґрунтування стратегічних управлінських рішень, спрямованих на збільшення обсягів валової продукції, більш раціональне використання виробничих ресурсів, зниження собівартості і на цій основі підвищення рентабельності та прибутку господарства.

Взаємозв'язок між загальними економічними показниками, порівняння їх з відповідними показниками інших підприємств, які допомагають виявити головні, вирішальні напрями подальшого розвитку виробництва і прийняття управлінських рішень, розглядалися в роботах багатьох вчених, таких як Ковальчук М. І., Савчук В. К., Шеремет А. Д., Негашев Е. В., Головка В. К., Сагової С. В., Дмитрієнко І. О. та інших авторів. Проте в них не зовсім конкретно відображено системний підхід до

вивчення системи економічних показників з урахуванням факторів, які впливають на результати діяльності підприємства.

Отже, визначення систематичного, послідовного підходу до комплексної оцінки господарської діяльності підприємства і є метою даної статті.

Господарську діяльність підприємств аналізують за допомогою системи взаємопов'язаних показників, що характеризують ефективність господарювання.

Вивчення взаємозв'язків між економічними показниками можливе при застосуванні комплексного аналізу, тобто шляхом дослідження результатів усіх видів діяльності підприємства.

Для проведення точних розрахунків та отримання змістовних висновків, які відображають реальні економічні процеси на підприємстві, необхідно враховувати складні зв'язки та підпорядкованість факторів – показників господарської діяльності. Така принципова схема взаємозв'язку економічних показників господарської діяльності відображена на рисунку 1.

Рисунок 1 - Послідовність і загальна схема проведення комплексного економічного аналізу.

Випуск товарної продукції є одним з узагальнюючих показників, що характеризують господарську діяльність підприємства. Основними напрямками його аналізу є:

- оцінка виконання плану обсягу виробництва товарної продукції та його динаміки;
- аналіз складу та структури випущеної продукції;
- аналіз асортименту продукції;
- аналіз якості продукції;
- аналіз ритмічності виробництва;
- розробка найважливіших заходів щодо використання внутрішньогосподарських резервів збільшення обсягу виробництва, поліпшення її асортименту, якості, а також усунення виявлених недоліків, пов'язаних з неритмічною роботою підприємства.

Аналіз обсягу реалізації продукції має важливе значення, тому що темпи зростання цього показника безпосередньо впливають на прибуток і рентабельність діяльності підприємства.

Основними завданнями аналізу показників реалізації є:

- оцінка рівня виконання плану (прогнозу) та динаміки обсягу реалізації продукції (робіт, послуг);
- аналіз впливу факторів на зміну обсягу реалізованої продукції (робіт, послуг);
- розробка заходів щодо збільшення обсягів реалізації продукції (робіт, послуг).

Аналіз показників реалізації пов'язаний з оцінкою виконання договірних зобов'язань щодо поставок продукції. Невиконання договірних зобов'язань спричиняє можливу втрату ринків збуту продукції і, як наслідок, спад виробництва, зменшення прибутку, показників рентабельності.

В умовах ринкової економіки невід'ємною частиною аналізу є маркетинговий. Об'єктами його є: ринки збуту продукції, цінова політика підприємства, система розповсюдження товарів, конкурентоспроможність продукції, ефективність маркетингової діяльності та ін.

Маркетинговий аналіз спрямований на виявлення причин падіння та відхилень від прогнозів обсягів реалізованої продукції (робіт, послуг), обґрунтування рішень щодо розповсюдження товарів та впровадження нових видів продукції, розробку і оцінку маркетингових прогнозів і т. д.

Виробничий процес на підприємстві вимагає пропорційну наявність та обґрунтоване використання засобів виробництва і трудових ресурсів. Від забезпеченості підприємства виробничими ресурсами і ефективності їх використання залежить величина узагальнюючих показників діяльності підприємства: обсягу випуску і реалізації продукції, її собівартості, фінансових результатів, фінансового стану.

Витрати на виробництво є одним із найважливіших об'єктів комплексного економічного аналізу, за допомогою якого встановлюються причини підвищення собівартості продукції і розробляються заходи щодо її зниження.

Основними напрямками аналізу витрат на виробництво і собівартості продукції є:

- загальна оцінка зміни собівартості і витрат на 1 грн. товарної продукції;
- аналіз витрат за економічними елементами та калькуляційними статтями;
- аналіз прямих витрат у собівартості товарної продукції;

- аналіз комплексних витрат;
- аналіз собівартості окремих видів продукції;
- зведений підрахунок резервів зниження собівартості продукції та розробка заходів, спрямованих на використання виявлених резервів.

Сума резерву зниження собівартості продукції складається з економії постійних витрат за умови збільшення виробництва, а також скорочення невиправданих перевитрат, удосконалення технології виробництва, запровадження нової техніки, ліквідація непродуктивних витрат.

Однією з важливих умов зміцнення економіки підприємства є збільшення прибутку – основного показника фінансових результатів. Аналіз фінансових результатів діяльності підприємства проводиться за такими напрямками:

- оцінка динаміки і структури фінансових результатів за даними форми фінансової звітності №2 “Звіт про фінансові результати”;
- аналіз впливу факторів на зміну прибутку (збитку);
- аналіз фінансових результатів за видами діяльності підприємства (від операційної, інвестиційної, фінансової, а також надзвичайних подій);
- аналіз показників рентабельності.

Фінансовий стан підприємства характеризується забезпеченістю фінансовими ресурсами, необхідними для здійснення виробничої, комерційної та інших видів діяльності підприємства, доцільністю й ефективністю їх розміщення і використання, платоспроможністю та фінансовою стійкістю. Фінансовий стан підприємства відображає сукупність показників, що характеризують наявність, розміщення і використання фінансових ресурсів.

Основним джерелом інформації для аналізу фінансового стану є фінансова звітність підприємства, на підставі якої зовнішні користувачі (власники, інвестори, покупці, постачальники, кредитори та ін.) можуть визначити найбільш важливі показники, які характеризують фінансовий стан підприємства, зміни в структурі активів і капіталу, рівень коефіцієнтів ліквідності і фінансової стійкості та ін.

При проведенні внутрішнього аналізу фінансового стану підприємства крім звітності використовується нормативно – планова інформація. Результати цього аналізу можуть використовуватись для підготовки проектів управлінських рішень щодо підвищення фінансової стабільності та платоспроможності підприємства, розробки заходів для оптимізації структури фінансових ресурсів і їх ефективного використання.

Аналіз фінансового стану підприємства проводиться за такими напрямками:

- оцінка майна (активів) та джерел (пасиви балансу);
- аналіз показників ліквідності та платоспроможності підприємства;
- аналіз показників фінансової стійкості;
- аналіз ефективності використання оборотних коштів;
- аналіз руху грошових коштів;
- аналіз дебіторської і кредиторської заборгованості;
- аналіз використання капіталу.

Завершальним етапом проведення комплексного економічного аналізу є пошук додаткових невичерпаних можливостей покращення діяльності підприємства, тобто пошук резервів. Резерв – це запас ресурсів, який свідомо не витрачається і підтримується на певному рівні як засіб, що забезпечує надійність та безперервність роботи. Є друге визначення. Резерв – це невикористана можливість чогось, наприклад, збільшення обсягу виробництва, поліпшення якості продукції, підвищення рентабельності тощо. До другого визначення відносяться явні резерви. Це такі, що

обумовлюються підвищенням норм витрачання ресурсів, перевитратами заробітної плати, несвоєчасним виконанням заходів із впровадження нової техніки і технології, недозавантаженням виробничих потужностей тощо.

Таким чином, комплексна оцінка, її застосування дає можливість обґрунтовано визначити господарську діяльність підприємства, послідовно проаналізувати фактори, які впливають на неї, своєчасно прийняти управлінські рішення і спрогнозувати розвиток виробничої діяльності на перспективу.

Список літератури

1. Ковальчук М. І. Стратегічний аналіз у сільському господарстві. – Київ, 1997 р.
2. Головка Т. В., Сагова С. В. Стратегічний аналіз/ за редакцією доктора економічних наук, професора М. В. Кужельного. – К., 2002 р.
3. Чебан Т. М., Калінська Т. А., Дмитрієнко І. О. Теорія економічного аналізу / за редакцією В. Є. Труша. – К., 2003 р.
4. Шеремет А. Д., Негашев Е. В. Методика финансового анализа деятельности коммерческих организаций. – М.: Инфра – М, 2003 г.

Систематический, последовательный подход к комплексной оценке хозяйственной деятельности предприятия дает возможность обосновать управленческие решения, выявить резервы, осуществить прогнозирование развития предприятия на перспективу.

Systematic, successive approach in relation to complex estimation of economic activity of enterprise enables to ground the administrative decisions, to expose backlogs, to carry out prognostication of development of enterprise on a prospect.